

Кравець Світлана Григорівна, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник лабораторії дистанційного професійного навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

ПРОЕКТНА КУЛЬТУРА ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ У КОНТЕКСТІ НАУКОВОГО ОСМИСЛЕННЯ

Історія розвитку суспільства нерозривно пов'язана із загальною культурою народу. Мозаїчність визначень поняття «культура», його сутність, функції та призначення є незліченними як у зарубіжних, так і у вітчизняних наукових розвідках. Видозміна способів існування людини в соціокультурному просторі та результатів діяльності в ньому приводять до трансформації культур, які, своєю чергою, визначають її специфіку поведінки особистості у швидкозмінюваних умовах оточуючого середовища. Проблема розвитку проектної культури педагогів професійного навчання є актуальною в сучасному науковому осмисленні, оскільки є прогресивною, життєво і практико-орієнтовною, культуровідповідною, забезпечує формування нових якостей людини XXI століття і сприяє становленню соціально зрілої особистості.

В основу розвитку проектної культури особистості відповідно до професійного спрямування, безумовно, покладено сутність опорного поняття – «культура», яке у науковому осмисленні набуває філософського, соціологічного, психологічного та педагогічного значення.

Філософський аспект поняття «культура» відтворює сукупність практичних, матеріальних і духовних надбань суспільства, які виражають історично досягнутий рівень розвитку суспільства й людини і втілюються в результатах продуктивної діяльності [3, с. 320]; В. Межуєв наголошує не тільки на результатах людської діяльності, а на самих процесах діяльності, які змінюють культуру завдяки творчій активності особистості [1, с. 199]. Розуміючи, що сучасні трансформації у суспільстві спрямовані на досягнення якісно нових показників діяльності за усіма соціальними векторами, очевидними

є і зміни способів забезпечення високих результатів й процесів конкретної діяльності, що ґрунтуються нині на технологічних принципах.

Інноваційний характер людської діяльності спричинює оновлення, осучаснює процеси рубрикації й систематизації культурно-історичного досвіду суспільства, надає культурі, як філософській категорії, особливої якості, що забезпечує культурні трансформації, результатом яких є видозміна програм, моделей, способів людської діяльності, поведінки, спілкування, орієнтованих на збереження й поєднання історично сформованих культурних універсалій із конкретизованими у певній діяльності актуаліями, які є рушіями й предметами цієї діяльності, утворюють цілісну систему, варіативну відносно конкретних форм і видів діяльності, характерних для соціальної організації.

З філософськими поглядами на стійкість чи видозміну культури тісно взаємопов'язані соціологічні дослідження культурних вимірів розвитку суспільства крізь призму людської діяльності. Як розмірковує О. Якуба, поняття культури означає якісну характеристику суспільства, передає міру його прогресу, рівень і міру досягнень у значенні панування над силами природи і своїми власними соціальними зв'язками та стосунками [3, с. 61].

Враховуючи погляди соціологів на сутність поняття «культура», висвітлюємо свою позицію щодо значення проектної культури у прагненні конкретних соціальних структур (освіта, економіка та ін.) до планових прогресів, реалізації реформ задля забезпечення високих показників якості суспільства в цілому й формування такого досвіду у межах освітнього простору, який би став основою стабільного розвитку економіки країни. Йдеться про те, що проектна культура педагога професійного навчання забезпечує результативну перетворювальну діяльність на основі ефективного використання досвіду європейських країн щодо проектування змісту освіти й перспективності проектно-орієнтованого навчання із активним застосуванням сучасних інноваційних технологій та методів роботи у педагогічних процесах, формуючи тим самим особистість учнів (студентів), які є носіями проектної

культури й здатні власною діяльністю супроводжувати розвиток культури у професійному середовищі.

Співвідношення філософської «відкритості» культури з її соціальною спрямованістю дає змогу розглядати проектну культуру як персоніфіковану якість особистості у психологічному аспекті. Керуючись надбаннями історично сформованої культури й перетворюючи її діяльністю і поведінкою відповідно до вимог соціальних інституцій, особистість, перш за все, «переживає» екстеріоризацію, що передбачає вплив зовнішньої історичної культури на внутрішнє психічне життя людини, а також інтеріоризацію – «формування внутрішніх структур людської психіки через засвоєння зовнішньої соціальної поведінки; процес перетворення зовнішніх, реальних дій на внутрішні розумові дії» [3]. Означені процеси визначають специфіку моделей поведінки людини й виражаються відношеннями й конкретною діяльністю у соціальному середовищі.

Радикальні зміни в освітній системі спричинюють неоднозначні реакції педагогів на трансформації у консервативній культурі освітніх систем. Звідси, – необхідність видозміни професійної культури й розвиток її різновидів, в тому числі й проектної, призводить до футурошоку (психологічна реакція людини або суспільства на стрімкі та радикальні зміни в його оточенні, викликані прискоренням темпів його прогресу), який переживає особистість у виробленні адекватної реакції на такі зміни усвідомленою професійною діяльністю, спрямованою на реалізацію вимог суспільства, що прогресує у напрямі технологізації, й задоволення перспективних планів модернізації освітніх систем, орієнтованих на проектне навчання й результативну діяльність.

У площині педагогічної практики культура педагога професійного навчання проявляється професійною культурою, у структурі якої розрізняють два блоки: професійно-організаційний (знання, вміння, досвід, майстерність) та соціально-моральний (ціннісні орієнтації, морально-вольові якості, котрі визначають ставлення до предмета, процесу, суб'єктів діяльності, засобів і

результатів праці) [5, с. 724]. У поясненні суті «професійної культури» відслідковуємо позицію учених, що професійна компетентність є складовою професійної культури. Однак, на переконання Г. Балла, за межі професійної компетентності виходять такі складники професійної культури особистості як: творче здійснення праці (володіння стратегіями творчої діяльності, загальновідомими, а також неформалізованими особистісними знаннями, розвиненість професійної інтуїції), розвиненість професійно важливих компонентів мотивації та самосвідомості (любов до своєї професії, максимальне спрямування інструментальних здібностей особистості (включно з її творчими можливостями) на реалізацію притаманного конкретній професії провідного нормативного сенсу, «професійних шор», відкритість світовим досягненням, долученість до інших галузей культури тощо) [1].

Вважаємо, що перелічені ознаки професійної культури модифікуються у контексті змін та удосконалення суспільного життя в усіх його основних виявах, набуваючи ознак проектної культури, яка у педагогічній практиці має акумулювати найбільш важливі інновації й виражатись сформованою системою педагогічної діяльності, поведінки і спілкування особистості, спрямованою на ефективне забезпечення конструктивних трансформацій у сфері освіти.

Література:

1. Балл Г. О. Категорія «культура особистості» в аналізі гуманізації загальної та професійної освіти / Г. О. Балл // Педагогіка і психологія професійної освіти : результати досліджень і перспективи / за ред. І. А. Зязюна, Н. Г. Ничкало. – К., 2003. – С. 51-61.
2. Межуев В. М. Культура и история (проблема культуры в философско-исторической теории марксизма) / Вадим Михайлович Межуев. – М. : Политиздат, 1977. – 200 с.
3. Філософський словник / за ред. В. І. Шинкарука. – К. : УРЕ, 1986. – 800 с.
4. Якуба Е. А. Социология. Учебное пособие для студентов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://univer.nuczu.edu.ua/tmp_metod/715/yakuba.pdf
5. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; голов. ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.